

EVELĪNA ZILGALVE

Latvijas Universitāte
evelina.zilgalve@gmail.com

Ne un *nē* semantiskās un sintaktiskās funkcijas

Vārdi *ne* un *nē* ir nolieguma partikulas, kas sastopamas līdzīgās funkcijās, sevišķi saistībā ar verbu, proti, *ne* var aizstāt iepriekš nosaukta darbības vārda noliegto formu (sk. Breņķe 2013; Kalme 2001), piemēram: *Visi atnāca, tikai Jānis ne*. Šādos gadījumos *ne* lietots kā noliegta verba priedēklis, proti, minētais piemērs ar pilnu verba formu būtu šāds: *Visi atnāca, tikai Jānis neatnāca*.

Valodas praksē šādā funkcijā gan nereti sastopama partikula *nē*: *Visi atnāca, tikai Jānis nē*. Šāds lietojums no valodas normas viedokļa ir nevēlams, taču piemēri rāda, ka valodas lietotāji ļoti bieži *ne* vietā izvēlas lietot *nē*.

Šeit būtiska saistība ar polaritāti – apgalvojuma un nolieguma pretstatu (sk. Matthews, 1997; Skujiņa 2007). Vārds *nē* šādos gadījumos lietots kā visas iepriekš nosauktās situācijas noliegums, piemēram, *Ja uzvarēs Krievija – Putins sacerēja dziesmu. Ja nē – nekādas Krievijas uzskatuves nebija, Gagarina ir populārs uzvārds visā pasaulē* (twitter.com). Šajā gadījumā aizstāta tiek nevis verba *uzvarēs* noliegta forma *neuzvarēs*, bet gan noliegts viss iepriekš minētais nosacījuma palīgteikums *Ja uzvarēs Krievija*.

Referātā aplūkotas *ne* un *nē* semantiskās un sintaktiskās funkcijas, īpaši polaritātes aspekts un predikatīvā kodola aizstāšanas funkcija.

Literatūra

- Breņķe, Ieva. 2013. Partikulas. *Latviešu valodas gramatika*. Nītiņa, Daina, Grigorjevs, Juris (red.). Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 669–678.
- Kalme, Vilma. 2001. *Nelokāmās vārdšķiras latviešu literārajā valodā*. Liepāja: LiePA.
- Matthews, Peter H. 1997. *Oxford Concise Dictionary of Linguistics*. Oxford: Oxford University Press.
- Skujiņa, Valentīna (red.). 2007. *Valodniecības pamatterminu skaidrojošā vārdnīca*. Rīga: LU Latviešu valodas institūts.